

הישיבה השלושים ושמונה

ביום י"ד בסיוון תש"ך בשעות 9.00 בבוקר—1.00 בצהריים בבית האקדמיה בירושלים. הנוכחים: חבר הכבוד הא' סלושץ.

החברים האדונים אברמסון, אורבך, בן-חיים, בנעט, ברגרין, גרינברג, טור-סיני (י"ר), ייבין, מלמד, מירסקי, סדן, רבין, שירמן ושלונסקי. החברים היועצים הגב' גרבל והאדונים אירמאי, בורלא, זידל, לייבל, קרוא, שבטיאל ושלי. המנהל האמרכלי הא' א' מגור.

המזכירים המדעיים האדונים איתן, דותן, מדן, מנצור. הא' גרשון זק — יו"ר המועצה הציבורית לתרבות ואמנות בארץ — אורח. מומחים: חברי הוועדה למונחי המנהל הציבורי, האדונים ע' גוטמן, מ' גרינוואלד ומ' הרטום. חברי הוועדה למונחי הארכיונאות, הגב' ח' אבן-טוב והא' א' אלסברג.

הצטדקו האדונים אפרת, בלאו, בן-נון, מלצר, קוטשר, שפאן. סדר-היום: א. בחירת הנשיא, סגן הנשיא, הוועדים וראשיהם ב. מונחי המנהל הציבורי א' — דיון במונחים מסופקים ואישור הרשימה ג. מונחי הארכיונאות — אישור הרשימה

א. הא' בן-חיים מציע את פרופ' טור-סיני לנשיא האקדמיה. הא' טור-סיני: ד"ר יעקב כהן, ששימש עד כה כסגן-הנשיא, מהסס בענותו ומפני מצב בריאותו, אם יוכל להיבחר שוב, הבטחתי לו לתת לו הרשות לומר לנו בסתיו, אם יוכל להמשיך בתפקידו. ד"ר כהן עבד אתנו כל הזמן, וגם לפני שלושה שבועות ישב אתנו בוועדת הדקדוק. אני מציע, שנבחר בו שוב לסגן-הנשיא.

הא' טור-סיני נבחר לנשיא האקדמיה.

הא' טור-סיני: הופתעתי ביותר, שנבחרתי לנהל עוד את ענייני מוסדנו ולשאת במשרה אחראית זו. אני מברך אתכם בהצלחה מלאה, ומבקש מכם לסלוח לי, אם לא נהגתי לפעמים כמו שצריך לנהוג בעבודה ציבורית.

הא' יעקב כהן נבחר לסגן-הנשיא.

הא' טור-סיני: כידוע, המנהלה מורכבת מן הנשיא, סגן-הנשיא וראשי הוועדים. אנו בוחרים אפוא רק את הוועדים וראשיהם. לכל ועד נבחרים 3—5 חברים, אך לא יותר מ-5. הא' בן-חיים: גם חברים-יועצים יכולים להיבחר לוועדים.

לוועד הדקדוק נבחרו: האדונים בן-חיים (י"ר), בנעט, ברגרין, קוטשר, שירמן.

לוועד המינוח נבחרו: האדונים אברמסון, ייבין, קוטשר (י"ר), רבין, שלונסקי.

לוועד הפרסומים נבחרו: האדונים גרינברג, מירסקי, סדן, פולוצקי (י"ר), ריבלין.

לוועד האמרכלי נבחרו: האדונים ייבין (י"ר), מלמד, סמילנסקי, פרץ, שלי.

חברי המנהלה הם אפוא האדונים טור-סיני, כהן, בן-חיים, ייבין, פולוצקי, קוטשר.

ב-ג. הא' טור-סיני: לדיון במונחי המנהל הציבורי והארכיונאות הזמנו אורחים, ואנו מודים להם על בואם: מן הוועדה לארכיונאות — הגב' ח' אבן-טוב וד"ר א' אלסברג; מן הוועדה למנהל ציבורי — ד"ר ע' גוטמן, ד"ר מ' הרטום וד"ר מ' גרינוואלד. ד"ר א' ביין, שעמד לבוא, נעדר לצערנו בגלל תאוונה, שקרתה לו הבוקר.

הא' דותן: רשימת המונחים, המוגשת בזה, הוכנה בוועדה מקצועית מטעם מועצת הארכיונים העליונה של המדינה ונמסרה לאישור האקדמיה. לצורך זה הורכבה ועדה, שחבריה היו האדונים ש' ייבין ומ' שלי ואנשי המקצוע הגב' ח' אבן-טוב והאדונים א' אלסברג, א' ביין, י' היילפרין, י' זרובבל, א' כפיר, א' נאמן וא' שילר. ביום כ' באלול תשי"ט נשלח חוזר מס' ומ/1001/42 אל כל חברי האקדמיה והוועדה דנה ברשימת המונחים כולה ובהערות על החוזר, שנתקבלו מן האדונים ש' אירמאי, י' בורלא, ז' בן-חיים, י' בן-גון, ש' ייבין, י' כהן, ד' לייבל וא' סימון.

מרשימת המונחים העומדים לדיון אבקש לדון תחילה במונחים הבאים גם ברשימת מונחי הארכיונאות וגם ברשימת מונחי המנהל הציבורי:

תְּעֻדָּה, הביא תעודות או מסמכים, אסף תעודות או מסמכים, הוכיח בתעודות או במסמכים — to document
תְּעוּדָה — documentation

כל המעירים על החוזר התנגדו לתיעוד. הועלו ההצעות: צירף תעודות, אושש בתעודות (הא' איתן); תְּעוּדָה (הא' בן-חיים); סימך, סיפק מסמך, ליקט תעודות (הא' לייבל); הביא ראיה (הא' מירסקי).

הוועדה התחשבה בדרישתם של בעלי המקצוע במנהל הציבורי ובארכיונאות לקבוע מלה אחת למושג זה, ולא ראתה צורך לשנות את המונח המקובל תיעוד. בקריאה האחרונה הוסיפה הוועדה על תיעוד גם: הביא — אסף תעודות או מסמכים, הוכיח בתעודות או במסמכים, אף שתרגומים ארוכים אלה אינם מביעים אלא את אחת המשמעויות של המושג.

ההצעה תיעוד — תיעוד אינה חידוש הוועדה. המלה קיימת בשימוש בעלי המקצוע, ובשתי הוועדות ראו צורך במלה עברית אחת לעניין זה. אמנם הובאו גם תרגומים אחרים, אסף תעודות, הוכיח בתעודות... ועוד, אלא שכל אחד מתרגומים אלה מקביל רק לאחת המשמעויות של הפועל הלועזי, אך לבעלי המקצוע דרושה מלה אחת.

הא' טור-סיני: יסביר נא אחד מאנשי המקצוע, למה דרושה להם מלה אחת. לדעתי, המונחים תיעוד, תיעוד אינם זרים לכל מה שיצרנו במקצועות אחרים.

הא' אלסברג: ברצוני להשלים את ההגדרות שהושמעו כאן. המדובר לא רק על איסוף תעודות ומסמכים, אלא גם על איסוף ידיעות. הכוונה לאיסוף ידיעות או מסמכים על נושא מסוים. התיעוד יכול להיות גם יצירת כרטסת וכלי עזר מסודרים אחרים. היה נדמה לנו, שקשה למצוא מונח עברי, המבטא כל אותם הדברים שבמונח הלועזי documentation. תיעוד נמצא בשימוש רב מאוד בארכיונאות, ורצוי שיהא מונח בן מלה אחת, ולא צירופים שונים של מלים אחדות.

הא' ייבין: השאלה היא, אם יש צורך במונח זה. האנגלים יכולים לעשות פועל מכל שם, ומכל פועל צורות שונות. אינני רואה שום רעה, אם במקום לומר תיעוד יאמרו הסתמך על תעודות או אסף תעודות, ציטט ועוד.

הא' שלי: איך תקרא למוסד העושה זאת?

הא' ייבין: אפשר למצוא לו שם. כאן אנו מדברים על הפועל, ואם יחשבו בעברית, לא יהא צורך בפועל אחד. בין השאר צריך להביע את המושג של הסתמכות, ולא רק של איסוף.

הא' אורבך: נדמה לי, שיש להבחין בין השם תיעוד לבין הפועל. לעניין של הבאת מסמך, של איסוף תעודות או של הבאת עדות — אין צורך ליצור פועל. יכול להיות מוסד לתיעוד, אולם האיש המביא ראיה, אין צורך לקרוא לו מתעד. אין זה מוכרח להיות כרוך ביצירת פועל.

הא' איתן: רצוני להסביר, שההצעות הרשומות בשמי מכוונות להשלים את הביטויים הראויים לשמש להבעת העניין. עכשיו גם אני רואה את הצורך בחידוש תיעוד. יש מרכז לדוקומנטציה, העוסק, למשל, גם בצדדים הטכניים של הדוקומנטציה, כגון שיטות תעתיק מכתב לכתב, מאחר שלעבודת מרכז זה שייכת גם המצאת תעודות וידעיות מלשון ללשון. המקצוע מפורט ומסופח מאוד, וצירופי המלים העבריות השונות, שהוצעו, עשויים להביע רק צד אחד, ולא את כל צדי העניין. מצד שני נראית הצעת הא' אורבך. במקום פועל אפשר תמיד להשתמש באחד הצירופים של מלים מקובלות, ודי לחדש רק את השם תיעוד.

הא' בן-חיים: יותר טוב להשתמש בהרכב מלים, ולא לחדש פועל. ואם נחליט לחדש פועל, מוטב לומר תעד בבניין קל, כמו תרם מתרומה. הא' רבין: אחרי התייעצות עם חברי שתי הוועדות אני תומך בהצעת הא' אורבך לאשר את השם תיעוד ולוותר על הפועל. נכון שמתרומה נגזר תרם, אבל יש לנו צורך בשם, ולכך אני מציע לקבל תיעוד.

הא' טור-סיני: מלבד הדרכים, שהוצעו להבעת עניין הפועל, יש גם אפשרויות אחרות. לשוננו עוד תפתח, ומוטב שהיום לא נלך עד הסוף, אלא נסתפק בדבר הדהוף. הא' אירמאי: מונח זה דרוש לא רק למקצועות שהוזכרו, אלא גם למדעים המדויקים והטכניים. השם דרוש, והפועל לא כל כך.

הא' ייבין: אם תיעוד כשר, הרי לכל הדעות כשר גם הפועל תיעד — to document. אחת משתי אלה: או שאנו אומרים, שאין לנו צורך במלה מיוחדת, ודי בפועל אסף תעודות וכו' ובשם איסוף תעודות וכו'; או שאין להסתפק בכך ויש למצוא מלה מסוימת. הא' שירמן: לדעתי אין שמות פעולה כגון תיעוד בלי פעלים. מצד שני צריכה להיות עקיבות מסוימת.

הא' אורבך: תרומה הייתה קיימת לפני תרם, ואמרו: "הרים תרומה". אח"כ ראו צורך בפועל. לפי שעה אפשר להסתפק בתיעוד. הדורות הבאים יבואו ויוסיפו, אם יראו צורך בכך. הגב' גרביל: המציעים שימוש בפועל תיעד — כיצד ישתמשו בו? בצרפתית: se documenter sur... .

הא' טור-סיני: מי בעד קביעת השם תיעוד?

בעד ההצעה הצביעו 11; נגדה — 6.

המונח תיעוד נתקבל.

הא' טור-סיני: היש צורך להביא להצבעה את הצעת הפועל?

הצעת הפועל תיעד הוסרה.

הא' מירסקי: יש מקום לחוש, שישתמשו גם בפועל תיעד. אם יש צורך לתרגם to document, יש צורך להחליט על הפועל.

המשיגים הביאו פועל, שמבטא רק חלק אחד מכלל הפעולות, שהפועל האנגלי מתכוון להן. דרכה של הוועדה נראית לי מוקשה. היא מתכוונת לכלול בפועל אחד כמה הוראות בשימוש. זוהי דרך של תרגום מאנגלית. לא כך צריכה להיות הדרך. צריך לקבוע פועל לצורך מסוים ולא לתרגם את הפועל האנגלי על כל הוראותיו. לצורך זה יש להסתכל בלשונות

אחרות. כאן צריך לפרק את הדברים האלה ולקרוא לכל פעולה בשמה, ויימנע שימוש בתיעוד, שהכול מתנגדים לו.

הא' טור-סיני : אנו מעירים על כך לוועדה ולמוכירות.

הא' בן-חיים : אני מציע להשתמש בפועל הכולל והסתמי ביותר, והוא הפועל הביא. הא' טור-סיני : אין פועל עברי חופף את הפועל הלועזי בכל השימושים. פה אין אנו מחדשים. אנו יודעים, מה נוהג בלשון, וכל אחד יכול להביע את המשמעות הנדרשת. הא' שלי מציע ניסוח זה : "לציון הפעולות השונות שבתיעוד יש להשתמש בכל מקרה בפועל המביע את מהותה של הפעולה הנדונה, כגון הביא, אספ, הוכיח וכדומה, הכול לפי העניין".

הא' אברמסון : דרושה הגדרה לשם תיעוד. אם אדם אוסף ידיעות, אין צורך בשם זה. האם כל המצביעים בעד תיעוד הצביעו בעד כל המשמעויות שנכללו בפעלים המוצעים ? הא' טור-סיני : איסוף ידיעות — לא דווקא דוקומנטציה. אנו מתכוונים רק לדוקומנטציה. נגדיר, שתיעוד מכון לשימוש המיוחד של דוקומנטציה.

הא' דותן : המונחים הבאים העומדים לדיון הם :

הסליק (רשומות) — to dispose (of records)
 הסלקה (של רשומות) — disposal (of records)

ופירושים : "החליט מה יעשה ברשומות כדי להוציאן מכלל טיפול".

חברים אחדים ורבים מבעלי המקצוע התנגדו לחידוש הסליק, הסלקה. די ב"סילק", "סילוק".

הא' אלסברג : הכוונה לכל הפעולות להרחקת החומר מהשימוש הרגיל, שלמענו נוצר, בדרך כלל מבערים את התעודות, אבל יש גם אפשרויות אחרות. תיקים, שאינם נחוצים עוד, יכולים להימסר למוסד אחר לצרכים שונים לחלוטין, למשל לצורכי לימוד. אינני מתכוון לגניות החומר. מה שנמצא בגניזה, עשוי לשמש גם בעתיד. יש להבחין בין חיסול פיסות של החומר לבין גניזתו. הראשון — סילק תעודות. מציעים אפוא להבדיל בין שני מונחים שונים.

הא' שלי : הוועדה הביאה את המונח הסליק בהיסוס ובלב כבד. הפועל to dispose מופיע לא רק בארכיונאות, אלא גם במקומות רבים אחרים, כגון במשפט, בחשבונאות, במסחר ועוד. באנגלית הוא יוצא להרבה משמעויות : לעשות ברכוש כרצונו, לשלוט בו, להוציא מרשותו בכל דרך שהיא, אם במכר ואם במתנה ואם בהשמדה. פעמים פירושו כמו to get rid of — להיפטר, פעמים פשוט לגמור. בארכיונאות יש לו מובן מיוחד. קשה לתרגם מונח זה במלה אחת.

הא' אירמאי : מונח זה דרוש גם במקצוע ההנדסה. כשמדובר על הרחקת אשפה או שופכין, נקבע סילוק שופכין כבר לפני 15 שנה. והכול שבעי רצון ממנו. ולכן אין צורך בהסליק.

הא' מדן : הערה קטנה לדברי מר שלי : כוונתנו אינה למצוא מלה חופפת ל־dispose בכל הוראותיה הרבות, אלא מונח עברי למושג המובע במלה האנגלית כאן, ברשימה זאת. אינני חולק על ההצעה סילוק, אולם אפשר להציע כאן ביעור. ביעור אין פירושו שרפה או השמדה דווקא. נמצא בהלכה, במשנה, ביעור מעשרות, ופירושו : אני מוציא את הדברים מרשותי ומייחד אותם לאיוו מטרה שהיא, ובכלל זה גם למטרתם החיובית : "כיצד היה ביעור ? — נתנים תרומה ותרומת מעשר לבעליו, ומעשר ראשון לבעליו ומעשר עני לבעליו, ומעשר שני והביכורים מתבערים בכל מקום" (מע"ש ה, ו).

הא' שבטיאל: דווקא כאן מתאים הפועל תיעוד, על דרך שירש, שמשמעו עקר שרשים. הא' ייבין: איננו מתווכחים על המלה האנגלית dispose, אלא על מושג חריצת גורלן של תעודות, שנגמר הטיפול בהן. הייתי מסכים לסילוק, אלא שיש לו אסוציאציות לא נוחות — "סילוק שכינה" — ונראית לי מאוד הערתו של הא' מדן — ביעור. אלא במקום ביעור בהוראת השמדה יצטרכו לומר אז: שרפה או השמדה.

הא' דותן: ביעור נמצא ברשימה כתרגום ל-destruction, שהוא שרפה או דרך אחרת של ביעור, ולא יוכל להיות בשני מקומות. סילוק מבטא בדיוק את העניין ואין צורך בשורש אחר.

הא' סלושץ: liquider בצרפתית הוא בעברית לחסל.

הא' גוטמן: התלבטנו הרבה במונח הזה. לא נראה לנו סילק, כי זוהי עצם הפעולה הפיסית. כאן מדובר על החלטה מסוימת, וכדי להבדיל בין הפעולה הפיסית ובין ההחלטה שבדבר הצענו הסליק.

הא' לייבל: הכוונה לפעולת ביניים. לא חיסול ולא ביעור, אלא החלטה מה לעשות: לשים בגניזה, או לחסל, לבער. ואילו הסליק פירושו גרם שיסלקו, ואין זו פעולת ביניים. אני מציע תִּסְלֵק לשם הבדל.

הא' אורבך: כשרוצים לבטא החלטה, יש מלה לכך: להחליט. לכן אין צורך שפועל מיוחד יבטא את עניין ההחלטה, ואין צורך בהסליק כדי לבטא החלטה. הפועל סילק מתאים לכאן. אין סילוק שכינה מפריע. יש סילוק חובות ועוד.
הא' טורסיני: נצביע על הצעת הוועדה.

בעד הסליק הצביעו 4; נגדו — 16.

הא' טורסיני: ההצעה לא נתקבלה מטעמים לשוניים. — מי בעד ההצעה: סילק, סילוק?

בעד סילק, סילוק הצביעו 18.

נתקבלו המונחים: סילק, סילוק.

הא' דותן: המונחים הבאים העומדים לדיון הם:

שירות התמד — career service

עובד בהתמד — career employee

שירות התמד — הוא שירות שהעובד מתמנה לו בצעירותו, ממשיך בו בקביעות וניתנים לו סיכויים להתקדם בו שלבים שלבים. כל המעירים על החוזר חלקו על החידוש התמד. הועלו ההצעות: קבע (הא' ברנזון); נתיבה (הא' לייבל); מסלול (הא' קרוא); ייעוד; קריירה. הוועדה דנה בכל ההצעות, אך לא יכלה לקבלן. מכל ההצעות שהיו לפני ההצעה, המובאת בזה לאישור, היא הקרובה ביותר לעניין.

הא' גוטמן: המושג career service בא להבחין טיפוס של שירות בממשלה ובמוסדות דומים מן השירות במקומות אחרים. הכוונה העיקרית היא, שאדם לא רק מתקבל לעבודה, אלא מתקדם בעבודתו עד כמה שיוכל. לכן לא נוכל לקבל שירות קבע, שמתייחס לקביעות במשרה. קבע קיים רק בניגוד לזמניות, לארעיות. התמד איננו מבטא את העניין בשלמותו, וזהו פקפוקה של הוועדה. אבל שירות התמד הוא הביטוי הטוב ביותר שנמצא, והוא כבר מקובל בשירות המדינה.

הא' קרוא: הצעתי מסלול, ולא נתקבל בוועדה. הצעתי אין בה חידוש, כי תמיד "קריירה" מתורגמת מסלול. מדוע לא נשאיר מלה ותיקה זו?

הא' אירמאי: הערתי לא לשימוש, אלא למושג. במילון למונחי הטכניקה ובמונחי הפסיקה נקבע התמדה = אינרציה, כלומר התנגדותו של גוף להיות מונח ממקומו. מונח זה התמד משמש בלשון ההוראה. **יאה זה נושא ההלצות ("שירות האינרציה")**. שירות מסלול גם הוא לא טוב. מסלול נהוג בחיי יום יום להוראות שונות. גם דבר זה עלול להטעות.

הא' לייבל: ראוי היה לומר שירות בהתמד, אבל התמד משמש כבר לעניין אחר. אני מציע לקריירה — נתיבה, ומכאן: שירות בנתיבה.

הא' אורבך: אני חושב, שאפשר להשתמש מלשון מסלול במונח שירות סלול — דרכו סלולה לפניו — או: שירות מקדם.

הא' בורלא: שירות מקובל.

הא' ייבין: התמד — אם פירושו אינרציה, אין זה מפריע, שיהיה גם לקריירה. פירושו של התמד — דבר שהולך תמיד בדרכו או יושב תמיד במקומו. שירות סלול — התואר מוסב על שירות. מה שאנו מחפשים הוא דבר, שיחול על האיש ועל דרכו. אולי: שירות של דרך חיים. הא' ברגרין: מציע שירות תמיד על דרך נר תמיד.

הא' סדן: אולי: עבודה קבועה, עבודה סדירה, שירות תדיר.

הא' זידל: תומך בהצעת הא' ברגרין: שירות תמיד. בתנ"ך אנשי תמיד פירושו, שהאיש נמצא תמיד.

הא' טורסיני: אין כאן הכוונה רק לשירות תמיד, לשירות סלול. אילו נתקבל מסלול במשמעות "קריירה", היינו מקבלים מלה זו גם כאן. לקריירה גם משמעות של סיכוי ושל השבחת המעמד של העובד, שרוצה ללכת לא רק בדרך הסלולה, אלא רוצה לעלות בדרכו. כל זה לא הובע בהצעות.

הא' אברמסון והא' שלונסקי מציעים שירות עילוי.

הא' טורסיני: אצלנו עילוי מביע הרבה יותר מזה.

הא' בורלא מציע שירות קידום.

הא' קרוא: שירות סוקס.

הא' טורסיני: נדמה לי, שהיום לא נגיע לידי החלטה בעניין זה. אני מבקש מן החברים להביע דעתם בכתב ולהחזיר את הדיון לוועדה.

הא' בן-חיים: כשיחזור העניין לוועדה, יתבקשו הצעות נוספות מן החברים, והוועדה תחפש פתרון.

ברוב דעות הוחלט להחזיר את הדבר לוועדה.

הא' איתן: האם הכוונה, שהוועדה כוחה יפה להחליט, או שיחזור הדבר לדיון במליאה? הא' טורסיני: רצוי, שתחזיר הוועדה את הדיון למליאה.

הא' דותן: המונח הבא העומד לדיון הוא:

כְּפִיף [ש"ע] — subordinate

הא' לייבל מתנגד, הואיל ומשקל כפיף בימינו פירושו: שאפשר לכפפו. החידוש מיותר, ולדעתו די בשם כְּפִיף.

הוועדה לא שינתה כפוף (פלונג), שהוא ביטוי מקובל. אך היה צורך לקבוע שם לאדם הכפוף, וחששו לקרוא לו כפוף. הוועדה מציעה את הצורה: כפיף.

הא' רבין: עניין המשקל הוא עקרוני. נכון שנוצרו הרבה מונחים של משקל זה על-פי המשמעות של "אפשרות לעשות בו כך וכך". מצד שני, אין החלטה עקרונית של האקדמיה

או גוף אחר, שזו תהא משמעות המשקל. אני רואה סכנה, שהצעות על מלים בודדות יקבעו התפתחות עקרונית של משקלים. אני מתנגד לכך.

הא' טור-סיני: בזמן האחרון נוצרו שמות-תואר רבים, ע"פ אנלוגיה מן שְׁבִיר — ניתן לשבור וכדומה. אבל אין זה כלל. מצד אחר יש שמות אחדים על משקל זה, ואני מזכיר פקידים בְּכִירִים. הפגם הוא, שמי ששומע שם כזה מעלה אנלוגיה לשמות אחרים. אבל אין להחליט, שמשקל זה שמור רק להוראות אחרות.

הא' לייבל: כְּפִיף נעשה בהיקש אל פְּקִיד, וזוהי אנלוגיה גרועה ביותר, כאשר לוקחים מלה מקובלת, ומשנים אותה לפי אנלוגיה של מלה אחרת. ואין זה נחוץ כלל: יש "שלווח של אדם כמותו" במקום שליחו. אפשר להסתפק בכפוף, שמרעצם כמו שלוח.

הגב' גרבל: בצבא משתמשים במלה פקודים. (א) מה צורת היחיד של פקודים? (ב) האם אין מונח זה כשר גם לגבי מנהל? סוף סוף אותו איש מקבל פקודות. הא' טור-סיני: כלום אפשר לומר פקיד פקוד?

הא' איתן: נראה לי, שאין פה חשש של משקל. יש חשש, שהמלה כפוף תפוסה ומקובלת במובן אחר — עשוי להתכופף. וגם לגבי כפוף יש לי ספק: אין רוצים לקרוא לפקיד הנמוך פקוד, כדי לא להזכיר שהוא מקבל פקודות מן הממונים עליו. אני מתפלא, שאין חוששים לקרוא לו כפוף, משמע שהוא מתכופף לפני הגבוה ממנו. אני סבור, שאותה מלה פקוד, המשמשת ממש באותה ההוראה בצבא, ראויה לשמש גם כאן.

הא' טור-סיני: פקיד פקוד?

הא' איתן: בכל לשון יש התנגשויות כאלה. יאמרו רק פקוד, בלי פקיד.

הא' אירמאי: מצטרף לדברי הא' איתן. כפוף פירושו flexible.

הא' דותן: שני התחומים, שבהם יכול לשמש כפוף להוראותיו השונות, רחוקים זה מזה. מוט מתכת יכול להיות כפוף, אך המושג פקיד כפוף משמש בתחום אחר לגמרי, ואין חשש לפירוש לא נכון. השאלה היא, איך נשמע הדבר היום? היום אומרים אנשים כפופים למנהלם, והביטוי מובן. אשר לפקוד — במנהל הציבורי אין פקודות, כפי שמקובל בצבא. יש הוראות. על כן פקוד הוא ביטוי חריף יותר מדי. יש גם שם למצב subordination — כפיפות. והרי גם כאן היה, לכאורה, מקום לחשוש, שכפיפות תתפרש flexibility. ואין לדבר סוף. אך איש לא ערער על כך. ואם אפשר לומר כפיפות — אפשר לומר גם כפוף.

הא' שלי: לאחר ששמעתי, שכפוף תפוס למונח אחר, ראוי שגם הפעם נחזיר את הדבר לוועדה. במונח פקוד לא נוכל להסתייע כאן. הבררה היא בין כפוף לכפוף.

הא' גוטמן: חשבנו על השימושים האפשריים במלה זאת. "אל הממונים", "אל הכפופים" — זה לא נשמע טוב. לכן חשבנו על כפוף. ללא הקשר קשה להשתמש בכפוף.

הא' ייבין: פקוד אינו בא בחשבון. אין נותנים פקודות בשירות ממשלתי. אינני רואה כל חשש מן כפוף שבמונחי פסיקה.

הא' בן-חיים: כפיפות — מלה חזקה מאוד. יש מלה עברית הקרובה לענייננו: זקיקות. אדם נזקק, שיש לו זיקה אל פקיד.

הא' טור-סיני: זיקה איננה משמשת לגבי דרגה שונה, אלא לגבי צריכה ויחס.

הא' שבטיאל: כבר צוין, שיש טעם לפגם בכפוף. המלה, שהזכירה הגב' גרבל, היא פקוד — פיקודים, כמו "חתום תורה בלימודי". ויש: תלמיד כפות לרבו, הבן כפות לאביו. לפי זה אני מציע: כְּפִיף.

הא' טור-סיני: נדמה לי, שכל ההצעות, שסטו משורש כפף, אינן יכולות להתקבל. אשר לחשש מפני כפיפות, הרי גם subordinate יכול להיות לגנאי, ויכול להיות אובייקטיבי. אינני רואה משום השפלה בביטוי, שאדם בשירות כפוף הוא למנהלו. הואיל ואנו כפופים

לשורש זה, עלינו להחליט בין כָּפוּף ובין כָּפִיף. אינני רואה פסול בהצעת הוועדה כפִיף, גם אם בפסיקה יש מונח כזה.

אביא להצבעה ראשונה הצעת הוועדה: כָּפִיף.

בעד כָּפִיף הצביעו 4; בעד כָּפוּף — 10; נגד כָּפוּף — 5.

נתקבל: כָּפִיף.

הא' טורסיני: המונח הבא הוא:

מְשֻׁכָּרַת הַתְּחִלָּה — starting salary

הא' מירסקי: המושג, שצריכים לו שם, הוא פשוט. לכן גם השם צריך להיות פשוט. בעברית ראו כאן החדש שם חדש. המלה הַתְּחִלָּה יש לה גוון פילוסופי מופשט מאוד. אותו דיוק, שחברי הוועדה מבקשים לצורך המשכורת, שמקבל פקיד בהתחלה, בא לידי ביטוי בהצעת משכורת תחילה, שכוונתה משכורת של תחילת עבודתו, או תחילת משכורת. יש גם חשש מפני חידוש שם. כל מקום שמחדשים שם קרוב לשמות קיימים, ישתמשו בו בחיים, ותבוא התחל ותגרש תחילה והתחלה. תקרית ופער אכלו כתריסר מלים עבריות.

הגב' גרבל: אני חולקת על דברי הא' מירסקי ורואה צורך במונח מיוחד. בימי הביניים השתמשו במלה לא בניקוד זה, אלא התחלי. עלינו לחשוב, שלא רק במשכורת מדובר כאן, אלא בכל דבר, שחל תחילה ועשוי להשתנות לאחר מכן.

לפי עניות דעתי, צורה זו הַתְּחִלָּה אין בה פגם. אבל ייתכן להחליפה בתחילי. גם הא' שלונסקי מציע זאת.

הא' הרטום: החידוש רק בצורה. עד כה משתמשים במשכורת התחלתית. בוועדה קבענו התחלית, כי יש נטייה לגזור שמות התואר משם זכר. אם יישאר התחלתית, היא הרבה יותר נוח. מונח כמו תחילת משכורת יהיה קשה לקליטה, ולדעת הוועדה לא יביע את המושג שרצוננו להביע.

הא' טורסיני: משכורת התחלתית נראית לי יותר.

הא' אירמאי: בנדון זה יש החלטות של ועד הלשון. במילון למונחי הטכניקה: התחלי, תחילי ל-starting. מונח חשוב בהנדסה ובטכניקה. רצוי לבחור בין שתי הצורות שהוחלט עליהן, ולא ליצור שלישית.

הא' שלי: כבר הוחלט פעם על התחלי בוועדה למונחי מס הכנסה של ועד הלשון בטרם היות האקדמיה זיכוי התחלי.

הא' אברמסון: מציע משכורת תחילית.

הא' לייבל: שם-התואר מן הקטלה הוא הקטלי. אומרים הדרגי. התחל לא ידענו. יש התחלי או תחלי. משכורת תחילית קשה בהיגוי.

הא' טורסיני: אין כלל, שמן הדרגה אומרים הדרגי. השפה הערבית גוזרת את הנספה מצורת הזכר, ולא מן הנקבה. זאת לא דרך הלשון העברית: בתנ"ך יש: המעכתי, המחולתי. כן אנו אומרים: מְפַלְגֵתִי, מְשַׁפְּחֵתִי, מְמַשְׁלֵתִי, מְלַחֲמֵתִי, אבל מן מְמַשֵּׁל — נאמר מְמַשְׁלִי, ודרושה לנו הבחנה זאת. יש שיוצרים שמות חדשים בצורת זכר, כגון הַתָּאֵם מן התאמה, הַסְּבֵר, הַכְּרֵת, וכך אפשר ליצור התחל, אם יש צורך אמיתי בזה. אילו גזרנו מהתחל ולא מהתחלה, היה נכון לומר התחלי.

האפשרויות שהוצעו: התחלתית, התחלי, התחלי, תחלי. אנו מצביעים על כל הצעה לחוד.

הא' אירמאי מציע לדון בשלושת המונחים שאושרו ע"י האקדמיה: התחלי, התחלי, תחלי.

תחלי.

הא' ברגרין : אינני מבין, משום מה משכורת ראשית פסולה בעינינו.

הא' ייבין : יש basic salary והיא משכורת ראשית. ויש משכורת התחלית, שבה מתחילים. הא' שלי : basic salary היא משכורת יסוד. דרוש ביטוי נוח להיגוי, ושתי התי"וים של התחלית מכבידות על ההיגוי. גם הסמיכות המוצעת אינה נוחה ביותר. דרוש שם תואר. הא' טור-סיני : אפשר להציע גם משכורת ראשית.

הא' גוטמן : הקושי הוא בכך, שיש כמה מונחים קרובים, שכל אחד מביע דבר בפני עצמו, ויש להבחין ביניהם. יש משכורת יסוד, שעליה מתוספות תוספות שונות, ועם התוספות אפשר לקבוע משכורת ראשית. ביקשנו מושג שלישי : משכורת, שבה עובד מתחיל לעבוד.

הא' טור-סיני : המונח משכורת ראשית יכול לפתוח פתח לאי-הבנה, אע"פ שהוא נכון כצירוף.

אני מביא את העניין להצבעה ראשונה.

בעד משכורת התחלית לא הצביע איש ; בעד משכורת התחלית — 4 ; בעד משכורת תחלית — 7 ; בעד משכורת תחלית לא הצביע איש.

הא' מירסקי : הצעתי משכורת ראשית לדבר, שאנו דנים עליו. הא' טור-סיני : מי חושב שמשכורת ראשית תספק צורך זה ?

בעד משכורת ראשית הצביעו 10.

הא' הרטום : אני חושב, שלא הייתה הבנה שלמה לעניין. משכורת ראשית — שאדם המתחיל לשרת מקבל אותה. אני עובד 20 שנה ומקבל העלאה ומקבל משכורת התחלית בדרגה החדשה, אבל אין זו משכורת ראשית. אבקש שיוברר הדבר שנית.

הא' טור-סיני : נראה, שהדבר לא הובן כל צורכו ע"י החברים כאן. אני מציע, שנביא הדבר לדיון עוד פעם, ויכול להיות שנייפה כוח הוועדה.

הא' גוטמן מציע שיחזור העניין לוועדה, והיא תביא כל תחילות המשכורות עם הסברים. הא' טור-סיני : נשוב ונדון בשאלה זו אחרי בירור נוסף בוועדה.

הא' בן-חיים מבקש, שלשיבה הבאה תישלח בכתב הגדרה של הוועדה.

הא' ברגרין : אני מזכיר את בקשת פרופ' אורבך וחברים אחרים מלפני שנה, שיגישו לנו מונחים גם בלשונות אחרות, ולא רק באנגלית. הא' ייבין : זוהי השפה, שבה עובד מקצוע זה.

הוחלט ברוב קולות, שלא להכריע בדבר לפי שעה ולשוב ולדון בו.

הא' טור-סיני : המונח הבא הוא :

תלונה, קבלנה — complaint

מר כהן דורש : קבלן. הוא כותב :

"צריך להיות קובלן במקום קובלנא, שהוא זכר ואין להפכו לנקבה : קובלנה. אין מלה זו, שיש בה נ"ן נוספת לשורש, דומה לאותן מלים ארמיות, כמו דרגא, צוותא, בלי תוספת זו, שהפכנו לנקבה ע"י חילוף האל"ף בה"א. הרגל ? הרגל חדש דוחה הרגל ישן. ימים רבים כתבו והגו אולפנא, עד שנתנו לה צורה עברית אולפן, והכול התרגלו לצורה זו, ההולמת יותר את העברית והייתה לבשר מבשרה. וכן אנחנו אומרים

קָרִין ולא קריינא, פּוּרְקָן ולא פּוּרְקָנא ועוד. והצורה קובלן אף היא אינה חידוש גמור : כבר השתמשו בה".

בעד קובלנה הצביעו 17. המונח נתקבל.

הא' דותן : המונח הבא :

מְשַׁמְעֵתִי, שֶׁל מְשַׁמְעַת, לְמַשְׁמַעַת — disciplinary

הוועדה קבעה תחילה משמעותי — לפי הנהוג בלשון, ולפי הצעת הא' מירסקי הוסיפה : של משמעת, למשמעת. אבל הא' מירסקי תובע לחזוק משמעותי ולזאת לא הסכימה הוועדה. הא' מירסקי : אני מערער על עצם תרגום disciplinary. שם תואר לוועזי זה משמש גם במקצועות אחרים ויכול להיאמר בכמה פנים יותר מאשר כאן. אני יכול לומר דבר משמעת, מעשה משמעת, ואיני חייב לומר דבר משמעותי. אם נעקור את הסמיכות, נעשה את הלשון כקופה של אגוזים. אפשר לומר דבר שבמשמעת. משמעותי גולדה מכוח הצורך של תרגום הלשונות הלוועזיות. המלה האנגלית disciplinary בעברית נאמרת בדרכים שונות : בית דין למשמעת, ולא משמעותי ; עניין של משמעת, לשם דבר שהוא מעשה משמעת. משמעותי תשוה כל הפנים ותשמש לכל הצרכים. אם יש צורך במונחים מסוימים, כגון בית דין למשמעת, נאמר כך, ואם לאו, היא איננה מונח, אלא מלה, ויש להניח אותה בתרגום.

הא' טור-סיני : הדבר שעורר הא' מירסקי — שאלה סגנוניות. יש צורך במונחים, ויש צורך בלשון נאה. בסגנון ספרותי נאמר של משמעת, למשמעת. אבל במקום שהעניין יחייב שם-תואר — כלום שם-תואר איננו כשר ?

על כך אנו מצביעים, לא על שאלת סגנון.

הא' ברגרין : מציע לשנות את סדר המלים : למשמעת, של משמעת, משמעותי.

הא' טור-סיני : סדר המלים אפשר להניח.

הא' שלי : אפשר לומר : בית דין למשמעת, עברה שבמשמעת. אבל אי אפשר להשתמש בצירוף זה לגבי עונש או אחריות, ומוכרחים לומר עונש משמעותי ואחריות משמעותית, ואין לפסול צורה זו. הצעת הפרופ' טור-סיני היא הנכונה, ואפשר לקיים את סדר העדיפות שמציע מר ברגרין.

הא' טור-סיני : מי בעד ניסוח זה : למשמעת, של משמעת, משמעותי ?

בעד המלים בסדר הנ"ל הצביעו 18.

נתקבל : למשמעת, של משמעת, משמעותי.

הא' בן-חיים : כדאי לצרף דוגמאות לשימוש.

הא' טור-סיני : מי בעד אישור שתי הרשימות, חוץ ממונחים מעטים, שלא דגנו בהם ?

רשימת מונחי הארכיונות ורשימת מונחי המנהל הציבורי אושרו ללא התנגדות, חוץ מן המונחים שנדחו¹.

1 הרשימות מתפרסמות בראש כרך זה של "זיכרונות האקדמיה". הודעה עליהן נתפרסמה ב"רשומות", בילקוט הפרסומים מס' 861, מיום ז' באב תשכ"א, עמ' 1730.